

Terenyi Zoltán¹

Az elköteleződés szabadsága és felelőssége

Április derekán második alkalommal került sor a "CIVIL CSOPORT HÉTVÉGE – TANULJUK A DEMOKRÁCIÁT, KERESSÜK A KÖZÖS HANGOT" című programra², amely a csoportterápia pszichológiai eszközeivel igyekszik a résztvevők számára mélyebben megérthetővé tenni a társadalmi jelenségek, a demokratikus viszonyok személyes rétegeit.

Komoly dolog ez. Elhívni embereket, a csoportozásban különböző módon otthonos "érdeklődőket", hogy bekerüljenek a mélyvízbe³, megéljék, hogy milyen idegennek, kirekesztettnek, kirekesztőnek, árvának, mostohának vagy éppen befogadottnak, elmélázónak, provokatívnak, bátornak lenni a csoportban.

Komolytalan dolog ez. Elhívni embereket (jelen esetben kb. 60-at), hogy úgy viselkedjenek, ahogyan sose szoktak, legyenek, lehessenek szokatlanul vidámak, meglepően érzéketlenek, ötletszerűen talányosak, hirtelen fagyosak, kiszámíthatatlanul riadtak. Hogy ettől zavarba jöjjenek, majd ezáltal feltalálják magukat.

Izgalmas dolog ez. Keresni, ki milyen - saját - módon érti meg a társadalom bonyolult jelenségeit. Megélni, a csoport hogyan egyszerűsíti le, majd hogyan teszi egy pillanat alatt szélsőségesen sokrétűvé a dolgokat. Megélni, hogyan válik élhetővé a világ és hogyan válunk élhetlenné mi magunk.

Kockázatos dolog ez. Rájönni, hogy másokkal együtt lenni egyszerre jelenthet láthatóságot és láthatatlanságot. Csak éppen az ember a csoportban néha fordítva van bekötve, szeretné hallatni a hangját, de eltakarja a zaj, vagy épp elbújna, de ezzel kerül középpontba. S rájönni, és ezerszer megélni a közhelyet, 'önmagad elől nem menekülhetsz'.

Drága kincs ez. Ha az emberek elég sokat tudnak törődni egymással és elég finoman tudnak bánni a kemény szavakkal; ha tudomásul veszik saját törekénységüket és meglátják a kapcsolatok sérülékenységében a demokrácia töréspontjait; ha esendőség és méltányosság egymás mellé kerülhet; akkor meglehet az a kincs.

Lehet-e⁴ úgy tanulni a demokráciát, hogy kilépünk az iskolapadból is meg a hétköznapiakból is, elvonulunk egy hétvégre, többféle csoportban összejövünk és csak annyit teszünk, hogy megpróbáljuk megérteni, mi történik bennünk és a csoportjainkban? A *Civil Csoport Műhely* tagjaival úgy gondoltuk, igen, lehet, hiszen ezt tapasztaltuk korábban szakmánk gyakorlása közben is. A dolog működik, a csoport csodákra képes. A csoportok nyitott légköre és biztonságosan zárt struktúrája *megengedi* azt a szabadságot, ami által sokféle emberi viszonylat *létrejöhet* bennük, általuk. Például a demokratikus/toleráns működés elemei, például a hatalmi arrogancia jegyei, például a harcok aktivizmus és a konstruktív megfigyelői szerep konfliktusa, például az elköteleződés és visszaélés együttljárása. *Megengedi*, támogatja és *létre is jön*. Létrejön valami abból, ami a világunk, a társadalmunk, a hétköznapiaink, s ebben a létrejött kisvilágban részt vehetünk a saját szokásos módunkon, de akár másképpen is. Erre a részvételre aztán rátekintve sok új felismerésre jutunk.

A csoport egy pillanat alatt átalakul önbíráskodó, vezetőt leváltó bestiává, hogy aztán elbizonytalanodva naiv szűzlány módjára szemérmeskedjen. Egy másik csoport értelmes dialógusra törekszik, s közben kérdéseket kérdésekre halmoz, míg rá nem jön: nincs egyetlen

¹ elnök, Magyar Csoport-pszichoterápiás Egyesület

² részletek ezen a honlapon: civilcsoporthetvege.com

³ ha a Balaton déli partján is

⁴ vö. <http://www.egyhazestarsadalom.hu/kiemelt-page-53/>

biztos válasz még a legegyszerűbb kérdésre sem.⁵ A harmadik csoport olyan mértékben tud bensőségesé válni, hogy a tagjai soha nem tapasztalt együvértartozást, érzelmi összehangoltságot élhetnek meg. S van, aki mindháromban részt vesz és mindháromban teljesen más lesz és mindháromban megtalálhatja ugyanazt, önmagát. Rájöhet, hogy a nagy társadalom, a közepes helyi közösség és a kis család bármennyire szétválhat is, azért hatni tud egymásra. Na de ezt a hatást egyben látni, a bőrén keresztül érzékelni és egyúttal fel is fogni, meg is érteni: erre csak a Civil Csoport Hétvége *összetett csoportélménye* révén lehet képes.

Aki egyszer megélte, milyen egy csoportban elköteleződni, odatartozónak lenni, az sokat megélt a demokrácia alapélményéből, a *szabadság* légköréből. Aki egyszer megtapasztalta a feszültség elbírásának⁶ lehetőségét és képességét a csoportban, az sokat megtapasztalt a demokrácia alapszabályából, a *toleranciából*. Aki egyszer megértette, milyen fontos része a csoporthelyzetnek a közösen kidolgozódó keret, az sokat megértett a demokrácia alapvető értékéből, a *jogbiztonságból*. Aki egyszer átlátta, hogy a csoportban a vezető szerepe nem az irányítás, pláne nem a diktálás, hanem sokkal inkább az összetartás, a biztonságnyújtás, az átlátja az uralkodás és a tekintélyalapú *hatalomgyakorlás* különbségét. Aki egyszer megtette, hogy nyíltan beszélt a csoportban, kiállt önmagáért vagy a társaiért, az sokat tett a tudatosabb *részvételért* a demokráciában.

Aki eddig elolvasta ezt a szöveget, annak lehet képe arról a logikáról, amellyel a CCH a csoport és demokrácia viszonyáról gondolkodik. A legfontosabb: ha kellő távolságból tekintjük a társadalmi valóságot, akkor reflektálni tudunk rá, feltéve, ha létre tudnak jönni azok a modellhelyzetek, amelyekben a reprezentációk szimbolizáltsága ellenére elég intenzív és kézzelfogható a kapcsolati minta. A CCH egyszerre modellálja a demokráciát, kríziseivel, kockázataival és bonyolultságával, mélységeivel együtt. S ezáltal tanulunk.

⁵ Mi a demokrácia? Tök egyszerű és mégis milyen nehéz.

⁶ pszichológiai nyelven: ...tartalmazásának, konténerezésének...